

Bartók Lajos.

Bartók Lajos különös kedveltje az Istenek, mert még mint újságírónak sem kellett elválni a költészet Isten-asszonyától, sőt az újságcsinálás még szorosabbra fűzte a viszonyt közöttük. Husz év óta pöngeti a lantot s ez idő alatt, alig hiszem, hogy irt volna egy sovány kötetre való prózát. Mindjárt pályája kezdetén fölcsapott politikai költőnek s a milyen termékeny volt szerelni dalokban, épp olyan termékenynek, sőt termékenyebbnek kellett lennie a politikai költeményekben. A Bolond Miska, Üstökös annak idején ritkán jelentek meg Don Pedró szilaj, szatirikus versei nélkül s mikor aztán vagy tizenkét év előtt maga alapított élelappot a Bolond Istók képében, akkor már barátai, kik szép jövőt jósoltak a fiatal lírikusnak, méltán aggódhattak, hogy tehetségét megeshi a politika. De nem úgy történt. Bartóknak a Bolond Istók részére is van tizenkét esztendő óta majd minden hétre egy, néha több verse is, de azért egy pillanatig sem maradt hűtlen a lírai költészethez.

A „Költemények“-et „Ujabb költemények“, a „Kárpáti emlékek“-et „Ujabb kárpáti emlékek“ követték. S közben drámával állott elő. Természetesen ezt is versben írta. Ez volt „A legszebb“, mely azonban még csak szép volt a „Kendi Margit“-hoz mérve: a „szebbik“ ez utóbbi. „Kendi Margit“ után jött „Thurán Anna“, a legszebb a három között. A három drámában szemmel látható az emelkedés, erős czáfolatául annak a neveltséges babonának, hogy az újságírás („komoly“, avagy „élczes“), megrontaná az írói tehetséget. Az igazi tehetséget meg nem rontja semmilyen foglalkozás, legfőnnebb elvonhatja hivatásától, de ha van egy pár pillanata, melyet isteni hivatásának szentelhet, a kevésből, mit e pár pillanatban teremt, ki agyog a a teremtő genie.

Bartók Lajosban a lírikusnak határozottan ártott a politikus, de így meg-

osztva is, a mai nemzedék legkitünőbb lírikusainak sorában van az ő helye. A nő és a természet kultusza, e ketőért való szertelen rajongás: ez poétai karaktere. Az erdő fáit nem szokták nyesegetni s Bartók sem törődik a rímeknek csengésével-bongásával s versei az emelkedett stíli próza hatását teszik az olvasóra, melyekbe mintha csak öntudatlanul kerülőnének a rímek. Ő nála nem a „dallam“ a fülbemászó, de a szöveg. A nő és a szent, a szabad természet kultusza: ez a költői

Bartók Lajos.

karakter az, melyhez következetes maradt pályája kezdetétől mostanig, még drámáiban is. Az első személy mind a három drámájában a nő.

A „Thurán Anna“ szerzője a negyvenes felé jár s husz év óta szolgálja az irodalmat. A nagy közönségnek benne van a kegyében, de annál kevésbé a tönust adó emberekében, mert az idők folyamán hol az egyik, hol a másiknak volt alkalma fölzsizszenni Bolond Istók csipkedéseitől. Való, hogy Bartók az események hirtelen benyomása alatt

sokakat tett ellenségeivé. A politikai költő is csak akkor ír „jó verset“, ha az első impresszió alatt ír, csak így születnek a társadalmi félszagségeket ostorozó szatirák, élczek is, de mire az újság kikerül a nyomdából, nagyon sok dolog ellenkező fordulatot vesz s más világitást nyer a higgadtan itélők szemében. Ilyenkor aztán megvan a harag, méltatlankodás s az élelapp-szerkesztő nehezen reparálhatja a sérelmet, mert hetenként csak egyszer jelen meg. Bartók is azok közé az emberek közé tartozik, kiknél a külső nem árulja el a belsőt. Sápadt, melankóliára hajló arcából nagyon nehéz fölismerni a szenvedélyes politikust, ki sokszor másoknak alig feltűnő jelenségekre szórja haragjának villámait.

Justus.

Őszi felhők.

I.

Már kopogatott az ős,
S itt hagyá a föld felett
Látogatójegyeit,
A hulló leveleket.

Sárga pergamenlapok,
Rá fehéren hull a hó,
S kit majd bejelent: az új
Vendég sem mulattató.

Az öreg föld elborul,
Kedvét veszti jöttükön,
Távozásuk lesz öröm,
A szép kikelet ha jön.

Őt virág jelenti be,
Mit a föld ölere hajt,
S ez megijjul tőle majd,
S hervadt szíve még kihajt!

II.

Őszi eső, őszi köd, őszi szél,
A fáradt nap legnyugszik, alig kél,
Vert vezéreként bujdos az égen át,
A tél ellen veszté el a csatát.

Összevonva zászlaja, a sugár,
Nyomon űzi ellene, űzi már,
Győzedelmet harsogó vad szelek
Tánczot járnak a kopár tájfelett.

A határt nagy káróvva lepi be
Varjú, holló martalóc serege.
S az akácot, mely pusztán ott borong,
Elborítják, mint sötét, sűrű lomb.

Majd megárad fellegek tábora,
Az utolsó napsugár is oda!
Vízözön hull feketén, szaporán,
Farkas-ének zeng a zord éjszakán.

Pusztá partu folyóvíz lesz az ut,
A sötétség mossa el a falut,
Bolygótűz is sirokból, temető
Fejtái közt kihálni gyúl elő.

Nem ver a föld, a nagy szív már elállt.
Hideg, némán szenved a halált.
Sirató köny, búcsudal, szemfedél:
Őszi eső, őszi köd, őszi szél!

Bartók Lajos.

A megoldott probléma.

— Jelenet. —

Irta: Molnár Gyula.

Személyek:

Kondorossy Kornél, mérnök. — Huberth Ilonka,
gazdag k. a.

Szintér: gyönyörűen bebutorozott szalon.

Ilonka (egyedül ül).

Ha igazat adok a szívemnek, úgy bizonyára Kornél eljön ma. . . Oly repesve várom érkezését. . . Hiszen szeretem őt. . . szeretem a tegnapi mondtott kisé nyers szavaiért. . . Mert valójában ügyes, művelt, szellemes ember, kivel élvezet a csevegés. . . de néha nem tudom mi lelte? . . . Hallgatag, komoly. . . mintha izgatott volna. . . messze repül el tőle a nála megszokott pajzán, játszi derült kedve. Látszik rajta, hogy valamit mondani szeretne a mérnök ur. . . (Nevet.) Aztán azt hiszi, hogy nem azért vagyok nő, hogy ki ne tudná találni, mi bántja a szívét. A kis Amorka jól belötte nyilat a mérnök ur szívébe. . . no meg az enyémbe. . . (Gondolkozva.) De hát igaz volna-e csakugyan, hogy Kornél szeret-e? . . . Valóban tetszeném-e neki? . . . Azért volna-e olykor olykor olyan izgatott, hogy be akarná vallani nekem a szerelmét? . . . Nekem? . . . Tehát engem tüntetett ki a többi hölgyek felett. . . De Istenem! lám ilyenek a férfiak, csak olykor-olykor akarják tenni vallomásaikat! . . . A tegnapi mondtott nyers szavaiból azt vettem ki, hogy itt lesz nemsokára az idő, a mikor te! szegény kis szívem az ő férfias kebelében fogsz nyugodni! . . . Néha igazán nyers, mint egy mérnök, ki csak számokkal vesződik és nem tudja kiszámítani, vajjon mennyi az én pajzán kis szívem érzelmének tartó szilárdsága. . . Istenem! azt mondják a matematika csálhatatlan s vele még a legkomplikáltabb problémákat is meg lehet oldani. No abban kételkedem. . . Itt vagyok élő példa én magam. . .

Kornél kitünő mérnök, ügyes, szakavatott, elismert. . . Én egyszerű csacska leányka vagyok, kire az a kis pajzanság az angol-nők zárdájában ragadt. . . nem is olyan nehezen megfejtethető probléma. . . és ime Kornél azért még sem tudja, még sem érzi, hogy piczi szívem teljes érzelmvilágával érette rajongok. . . Csak félig kell kiejteni a szereter szót, hogy rögtön a kebelére repüljek, hogy ajkam ajkára tapadjon a szerelem ki nem fejezhető emez ékesszólásával. . . Istenem! bűnül sem lehet felelni azért, hogy vágyom a csókjáért. . . mert hiszen ez oly ismeretlen valami előttem, miről csak az angol-nők zárdájában hallottam a barátnőimtől egyet s más. . . de magamon soh'se tapasztaltam. . . Pedig Ottillia azt mondta volt: hogy a csók a férfiaknak legszebb költeménye. . . Valóban vágyat érezek máma elolvasni. . . Nem tudom ir-e Kornél az ajkára oly ékesszóló verset, mint a milyenről Ottillia tett említést. . . Szerinte nincs nagyobb boldogság, mint a csókba fojtott érzélem. . . Azt mondta, hogy mikor a harmadrendű cousinja loppal megcsókolta, hát egész arca lángba borult. . . igen. . . ő érezte. . . szemei a szerelem tüzében villogtak, mint Róbert a cousinja megjegyezte. . . Valóban elpirulnék-e én is? . . . Hogy szeméim izzó lánggal lobognának. . . no akkor úgy lesujtanám tekintetemmel Kornélt, hogy térdre borulva esdekelné irtalomért. . . Igen. . . irtalomért. . . (összerezzen.) Ime már mennyi mindent összefecsegtem. . . Az idő immár emult, a melyben Kornél rendszeren megszokott látogatni. . . (Homlokára üt.) Az ám! . . . Csak most jut eszembe. . . No megálljon maga gonosz. . . Kikap még tőlem ezért. . . Lám! teljesen megfeledkeztem arról, hogy Kornélt láttam a délelőtt, a mint Izabellát, a csinos özvegyet kísérte. . . Az özvegyet! . . . No bizony, mintha oly nagyon szép volna, milyennek állítják. . . Pisze orra van, erősen rizporozza magát. . . Csunya az azért még sem csunya. . . Van valami sikkes benne. . . Talán éppen azért tetszik Kornélnak? . . . (Megtántorodik.) Istenem! Istenem! rettenetes érzélem fog el. . . Félek. . . rettegek, hogy Kornél most is nála van, azért késik! . . . Nagy Isten! ha már nem szeretne? . . . Szegény szívem! . . . féltékenység vesz erőt rajtam. . . Ha Izabella hálójába keritené. . . ha elhódítaná tőlem. . . szegény szívem összetörne alatta. . . Meghalnék! . . . (Pathoszzsal.) Istenem! meghalnék a szégyentől, a csalódástól. . . Eltemetnék. . . de bosszút állnék rajta. . . bosszút. . . Megmondanám a mamának, hogy tudassa vele, hogy érette haltam meg. . . aztán feljárom kísérti hozzá a sirból, meg fogom tudni akadályozni egybekelését Izabellával. . . Meg én! . . . De miket

is beszélek én itt össze? . . . Hiszen lehet, hogy dolga van másutt, a hivatalban. . . Számol és nem jut eszébe, hogy én itt vergődöm kinaimban, mint a kalitba zárt kis madár! . . . Istenem! hát tövisei is vannak a szerelemnek! . . . Mintha egy kis méh fulánkja hatolt volna be a szívembe: a féltékenység! . . . Oh! ugy szeretem Kornélt, hogy . . . hallga! léptek a tornácra! Valaki jön! Istenem! a léptek elhangzottak. . . és ő még mindig késik! . . . Az óra már ötöt mutat. . . Egy órai késedelem. . . mikor fogja ő ezt behozni? . . . De iszonyu ez a bizonytalanság! . . . Pedig szívem azt sugja, hogy ma eljön. . . eljön. . . azonban mikor? . . . No csak jöjjön, megbosszulandom rajta kinos nyugtalanságomat, melyet késedelmével okozott. . . Meg én! . . . Nézzük csak, mit is teszek! . . . (Gondolkozva.) Nem szölok hozzá? . . . Az rossz lesz. . . mert ő is hallgatni fog. . . Sirjak, aztán könnyes szemekkel találjon? . . . Ez sem helyes, mert mondta, hogy ki nem állhatja a siró hölgyeket. . . Mit tegyek hát? . . . Haragot mutassak? . . . Akkor meg kinevet. . . No meg van: duzzogni fogok! . . . Oh! hogy csak most jutott eszembe. . . Hisz' nincsen alkalmasabb fegyvere a nőnek, mondta egy francia író, mint a duzzogás! . . . Furesa! miért mondta ezt éppen egy francia író, hát magyar írónak nem juthatott volna ez az eszébe? . . . Valóban mindenben hátra vagyunk a francziák mögött! . . . A duzzogás! oh! a duzzogás! . . . Lássuk csak, ellent tudna-e nekem állani egy férfi, ha duzzogok. . . (Mutatja.) Összerázolom a szemöldökömet, összeszeritom az ajkamat, hátra kulcsolom a kezemet. . . komoly pózba vágom magamat aztán uraim, itt az élethalálharc. . . Igy ni! . . .

(Kopogtatás hallatszik.)

(Ilonka összerezzen.) Istenem! ez ő! . . . itt van már! . . . az alkalom kínálkozik. . . meg kell sikeresen oldanom a problémát. . . bátorság. . . szívem. . . bátorság! . . .

Ilonka (kiáltva) Nem szabad! (Félre.) Várjon most ő is odakünn, mint én várokottam itt oly soká, oly hosszasan utána. . . Szeget-szeggel! . . . Majd meglátjuk, édes mérnök ur, oly kellemes-e a várakozás, milyennek gondolja. . . Ugy ám! . . . Büntetésül várakozni fog ott, az ajtó mögött egy negyed óráig. . . de nem, tovább egy fél óra hosszaiig. . . (Lábdörgölés hallatszik künn.) Ahán! a mérnök ur türelmetlenkedik! . . . pedig oly kellemes ám a várakozás, nem gondolja? . . . Vár, igen! (Toppant a lábával) vár egy fél óra hosszaiig. . . addig be nem ereszttem. . . nem bizony. . . bűnhődjék, ha annyira megvárakoztatott egy fiatal hölgyet. . . Udvariasság, ugy-e udvariasság ez öntől, tisztelt

Kondorossy ur? No, csak tegye türelmét próbára... Én eladdig számítottam az órámon a perczeket... (Kiveszi arany óráját.) Egy... kettő... három perc... (A kopogtatás ismétlődik.) Lám! milyen türelmetlen a gonosz... De Istenem! Kornél nagyon flegmatikus egy ember... még képes arra, hogy elmegy... megteszi... Eleget várakozott már. (Hangosan kiáltja): Szabad!...

(Kornél kissé bosszus arccal lép be.)

Kornél. Jó napot! Ilonka nagysám... De sokáig megvárakoztatott... Már éppen el akartam menni!...

Ilonka (hangosan.) Ugy találja, hogy megvárakoztattam volna Kondorossy ur?... (Félre.) Lám megmondtam, hogy mindjárt elment volna, ha még tovább várakoztatott... (hangosan.) De hol is késett ma oly hosszú ideig?

Kornél (hamisan.) Talán bizony magácska égő türelmetlenséggel várta volna jöttömet?... Ilonka nagysám... No hiszen ez természetes... Nem ugy volna?... Eltaláltam?...

Ilonka. Maga Kondorossy ur, mindig olyanokat talál el, mi, ha igaz volna, sem vallható be... Különb most nagyon csalódott volna, ha azt hinné... (Duzzogva.) A délutánt Baradlaynénál, a csinos Izabellánál tölté kétségtelenül?... Eltaláltam?...

Kornél. Csalódik, kedves Ilonka nagysám... A délutánt az irodában és otthon töltöttem el, valami felett töprengve...

Ilonka. Számolgotott nemde?... aztán elfeledte, hogy tegnap megígérte volna, hogy ma négy órakor komolyan beszélni akar velem?... No az igen természetes, a férfiak nagyon feledékenyek... mikor nőknek tett ígéretükről van szó... Vagy nem ugy volna?...

Kornél (szenvédélyesen.) Ígértem... igen ígértem, Ilonka nagysám... de hogy a kellő időben nem érkeztem meg, annak oka azaz izgatott állapot, a mely a komoly dolgokat rendesen megszokta előzni... így...

Ilonka (daczosan.) Például a földbeméréseknél, mikor a mérnök uron erőt vesz az izgatottság, mert a pontok bár jól felmérék... de a számítás még sem talál... mert a számok közül előmosolyog egy szöke asszony gyönyörű, csókolni való képe... mely bizony... nagyon megtudja zavarni egy fiatal ember fejét... Nos? nines igazam?...

Kornél (bosszusan.) Ma már megint gúnyolódó kedvében van, bájos Ilonka nagysám... Csak rajta... ma tere van... De arra kérem, ki ne nevéssen, ha újra csak arra, az előbb említett komoly elhatározásra térek vissza... Az ember míg fiatalabb, könnyebbvéü, csak a mával törődik és komoly gon-

dolatokat vajmi ritkán forgat meg fejében... mikor azonban megállapodottabb lesz... akkor vannak pillanatai melyekben bonczolóra veszi azon komoly érzelmeket, melyeket bennsejében őriz.

Ilonka (duzzogva.) De üljön le, édes mérnök ur... ugy áll itt, mintha alamizsnát akarna kéni tőlem, pedig biztosítom, hogy egy krajczárom sincs ám!...

Kornél. (Ilonka mellé ül le egy zsöllyére.) Mit törődöm én azzal... mikor van olyan valamije, mit ha alamizsnául ad nekem, hát a föld legboldogabb emberévé tesz vele...

Ilonka (hamisul.) Meg talán mérnökévé... nemde?... De igazán, ugy veszem észre, hogy ma rettenetesen unalmas, mérnök ur... No persze, ha az ember számokkal vesződik egész nap, aztán mély izgatottság fogja el a komoly dolgok előtt... hát bizony akkor könnyen megmagyarázható... De beszéljen másról, mi kissé felvidámitson, hiszen látja, hogy mindjárt elásítom magamat, aztán magára vessen... és ne merjen műveletlen hölgynek magában elnevezni...

Kornél. (bosszusan félre.) Mi lelte ma Ilonkát?... Igazán nem ismerem rá... (Hangosan.) Tehát ugy találja, hogy ma rettenetesen unalmas vagyok... Mint egy mérnök, ki számokkal vesződik, teszi hozzá gondolatban... Ám legyen... Ma olyan hangulatban vagyok, hogy egy csepp derült kedvet sem tudok magamra erőltetni... Elismerem, hogy unalmas vagyok ma, akárcsak egy erős, nedves őszi nap... Ilonka nagysám, reám sem figyel... megbántottam volna?...

Ilonka (közönyösen.) Oh! a világot sem, édes mérnök ur... csak folytassa, hallgatom... De tudja, ma rossz kedvem van... Valami lehangoltság vesz erőt rajtam... futó bágyadság... aztán kissé szorakozott vagyok...

Kornél. Azt veszem észre... kétségtelen a miatt, hogy én vagyok mellette és untatom... Tudom, hogy ha Virágosi az erdész barátom banális élezeivel mulattatja, akkor kellemesen szorakozik... no, természetesen... hiszen derék, délczeg alak, kellemes módorral... szép férfias magatartással... aztán Ilonka nagysám rendes udvarlója, ki el nem mulasztja soha sem az alkalmat, hogy az utcán elkísérhesse... hiszen nagyon szívesen látják... miért ne tenné?...

Ilonka. (félre.) No most engem gyanusít... azt hiszi, hogy Virágosi szeretem... ily tévedés!... (hangosan.) Igen, a kedves, szeretetreméltó ember mindég szíves fogadtatásra talál a hölgyeknél, de a közönyös, unalmas férfiú mindig ellenszenves!... Hiszi-e mérnök ur?... (Duzzogva hátat fordít...)

Kornél. (félre.) Istenem! meghara-

gitottam... pedig igazán nem ezt akarom elérni... hiszen ugy szeretem!... (hangosan.) Ilonka nagysám!... (semmi felelet). Ilonka nagysám!... Hallgasson meg!... Ilonka nagysám!... Haragszik? oh! mondja... haragszik?... megbántottam?... szóljon kérem az égre!... Kétségbe esem... (félre.) Megörülök, ha ma meg nem tudom, szeret-e vagy sem... (hangosan.) Ilonka nagysám! kérem... csak egy szóval mondja, hogy nem haragszik... Mondok valamit... Röviden mondom... becsületesemre nem leszek unalmas... (mellé térdel). Ilonka nagysám... szívem az érzelmek izgatottságában... a szenvedély hevében háborog... izgatott vagyok, mert szeretem, imádom... igen imádom szívem legszentebb érzelmével... a szerelem isteni lángjával... egész gondolat világgal... A mióta kedves lényét ismerem, megismerkedtem azzal az idegen érzélemmel is, melynek szerelem a neve... Oh! bűbajos szó... szívem, lelke csak önért dobog, édes Ilonka... igen... ugy van... Majd szétszakítja keblemet, ez az érzélem... Azt mondja száraz vagyok, mint egy mennyisegtani képlet... csalódik... higgye el, Ilonka, a maga arca mosolyog elé a számításaim közben... a maga mosolygós ábrázatja jelenik meg minduntalan lelki szemeim előtt... biztatva, nógatva... Nem tudok olyankor semmit... az egyszer egyet sem tudom... becsületesemre... azt sem... a szerelmem uralkodik az érzélemmen... boldoggá tesz, bár nem vagyok bizonyos benne, hogy szeret... Imádozt Ilonka nagysám... mondja, hogy szeret és ismét a legboldogabb emberré tesz egyetlen egy szavacskája által!... (Reá néz.) Istenem! elaludt!... (Hosszu szünet, aztán pihegve nyul a szívéhez.) Elaludt... oly közönyös vagyok előtte, hogy elalszik ledszenvédélyesebb szerehni vallomásomon... oh! én szerencsétlen!... oh! én boldogtalan!... Immár tudom, hogy szerelmem nem talál viszonzásra nála... Szegény szívem összezuzódik e csapás terhe alatt... Elaludt... szerelmem villogó mécese elaludt!... (Félre.) De vajjon igazán elaludt volna?... Nem hiszem... vajjon?... oh! elme! tudomány most sugallj belém valami gondolatot!... Elaludt!... de ha elaludt, hát fel kell ébreszteni, mert akkor nem alszik majd az éjjele... Igen ám, de hogy ébresszem fel?... A szemét csókoljam meg vagy az ajkát? Bár az utóbbit jobb szeretném... Vagy átöleljem?... No ez sem rossz éppen... Meg van... (hangosan.) Ilonka!... (Félre hajol, halkán.) Ilonka!... Nem ébred... Ilonka!... (Mindjobban ajkához hajol.) Ilonka! megcsókolom... becsületesemre megcsókolom, Ilonka!... (Megcsókolja gyengén az ajkát.) Nem ébredt fel... Csak a fejét mozdította

meg! . . . Oh! áldott alkalom! . . . Mily jól esett! . . . Istenemre! mily jól esett! . . . Próbáljuk meg még egyszer. . . (Félé hajol újra.) Ilonka! . . . megcsókolom újra . . . Ilonka! . . . (újra megcsókolja.) No ez is megtörtént, a nélkül, hogy felébredt volna. . . Isteni alkalom. . . Mézet lopni titkon az ajkáról . . . oh! rózsapiros ajkak! . . . kecses száj! . . . imádlak Ilonka! . . . No még egyszer. . . Próbá szerencse! . . . (újra megcsókolja erősen.)

Ilonka (hirtelen felugrik és haraggal.) Uram!

Kornél (szabódva.) Nagysám!

(Szünet.)

Ilonka (felkiáltva.) Ugy vettem észre, mintha elaludtam volna! . . . Ilyen dolgot! . . . Nem esoda, hogy mikor egy unalmas ember szavait hallja az ember, elalszik . . . aztán még milyen vakmerő! . . . (Féheszól.) Lessük a hatást!

Kornél (félre, bánatosan.) Unalmas ember! . . . az én vagyok! . . . Isten hozzád, szerelem! . . . vége van . . . álmodtam egy szépet . . . reméltem . . . és ime esalódtam. . . Aludt! . . . igazán aludt! Azt hittem pedig, hogy tetteti magát . . . hogy csak játék az egész. . . Nem. . . Komolyvalóság! . . . Szívem izzéporrá megy össze. . . Érzem. . . Minek nekem immár az élet? . . . Ha nem szeret . . . ha nem szeret. . .

(Ilonka csipkésével babrál.)

Kornél (lehajtja fejét félre.) De nem . . . nem, ne lásson még könnyezni, . . . hogy aztán gonyt üzzön legszentebb érzelmeimből. . . Félre ismertem a leánykát. . . Azt hittem egyike azoknak a művelt, okos, szende leánykáknak, kik fogalommal sem bírnak a világias nagyképűsködésről, hü kaczerságról. . . Azt hittem, jól olvastam szemeiben . . . azok szíve érzelmeit tükrözték vissza. . . . Csalódtam . . . egy festett oltárképet imádtam hát annyi ideig. . . Szívemben egy csalfa, hü, kaczer teremtés foglalt helyet annyi időn belül. Szegény szívem . . . és hogy szeretem mégis . . . De milyen gyáva érzés sugja belém ezt a rettenetes gondolatot! . . . Nem . . . az nem lehet, hogy egy leányka, angyali ártatlan arczával, bájos modorával ily álnok szívet takarjon. . . Hiszen szeméi másról regélnek . . . a boldogság örökszép költeményét látszanak elzengeni ajkai. . . Nem . . . az nem lehet, hogy Ilonka játékot üzne legszentebb érzelmeimből. . . De ha úgy volna! . . .

Istenem! ha úgy volna. . . Oh! akkor érzem, nem tudnék neki megbocsátani. A férfiúi méltóságom porba tiporva, nem tudnám szeretni . . . oh nem. . . De vessük végét ennek a komédiának!

Kornél (pathoszszerűen.) Az imént nagyon unalmas voltam és hozzá vakmerő is . . . mondja ön. . . Elismerem. Legszentebb érzelmeimet zengtem el kegyed előtt . . . a mérnök modorá-

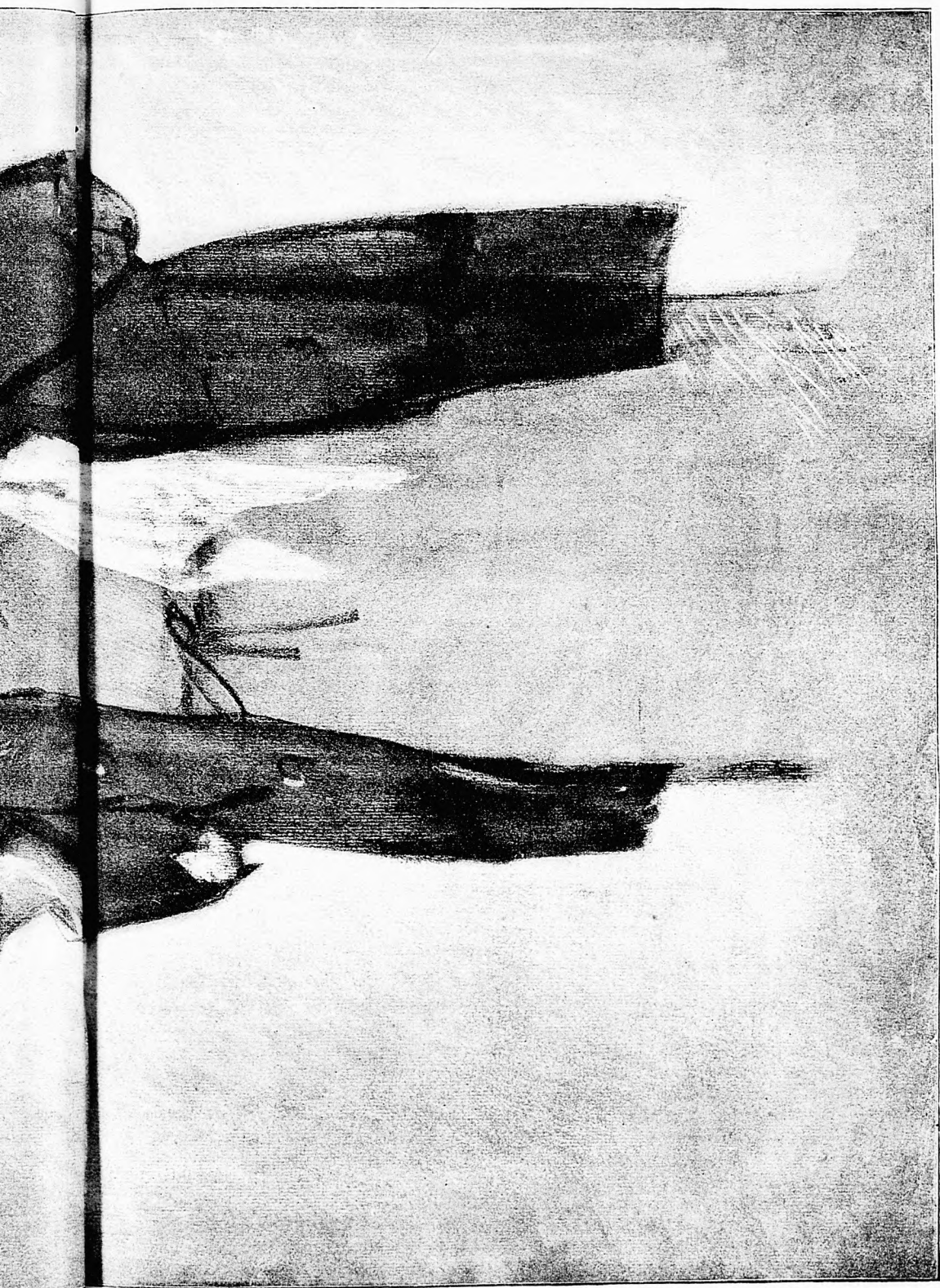
. . . (Hangosan, felé fordulva.) Tisztelt Ilonka nagysám, nagyon komoly szavam volna önhöz! . . .

Ilonka (megijedve.) Hallom uram!

ban . . . komolyan, átérezve . . . és nem könnyed, jászi kedvvel, melyet úgy látszik, szeret . . . Komoly voltam, mint komoly volt az ügy: a vallomásom,

mely szivemből fakadt . . . Nem tudom, hogy mi benne, mi anyira elálmósította önt, hogy elaludt . . . Oh! igen elaludt . . . hiszen kétszer, háromszor csókoltam meg ajkát, a nélkül, hogy felébredt volna . . .

gommal újra elálmósítsam . . . vagyok bátor magamat Nagysád kegyeibe ajánlani . . . Távozom! (Meg hajfva magát.) Isten önnel, kisasszony! (Távozni akar, de Ilonka megragadja a karját.)

nőnek. . . Jelenléte nem unalmas reám nézve, nem . . . Ellenkezőleg. . . Legyen meggyőződve, hogy . . . hogy fáj a szivem, látva, hogy mily kint okoztam önnek a szavaimmal. . . Pedig legyen meggyőződve, hogy játék volt az egész . . . egy kedves kis jelenet, melyet úgy magam gondoltam ki. . . Nem aludtam! . . .

K o r n é l (hangosan.) Nem aludt? . . . (Félre.) Istenem! tehát nem aludt? . . . tehát viszont szeret? . . . Oh! mennyi boldogság! . . . No hanem azért én is megtréfállak . . . (hangosan.) Annál rosszabb! . . . Mert tudja meg, Ilonka nagysám, hogy komoly ember vagyok . . . érzelmeimet komolyam veszem, annyira komolyan, hogy nem tűröm miszerint tréfát üzzenek belőlök . . . Igen! . . . tréfát. . . Legyen meggyőződve, édes Ilonka nagysám, hogy bármennyire szeretem, de prózai ember vagyok. . . Imádtam, de most már nem, . . . mert az a nő, ki egy férfi legszentebb érzelmeit vig tréfa tárgyává teszi, nem érdemli meg, hogy tovább is szeressük. . . Végeztem! Isten önnel!

Fogházás után. Karvaly ereleti rajza.

I l o n k a (felkiált.) De Kornél! esküszöm, hogy nem tudtam, hogy ennyire zokon fogja venni. . . Esküszöm, hogy viszont szeretem, . . . hogy osztom érzelmeiben. . . Meg akartam büntetni a miatt, hogy olyan későn jött ma . . . azért gondoltam ki az elalvást, . . . mert szivem megsugta, hogy ma bevallja a szerelmét. . . Aztán azt gondoltam, hogy elalszom vallomása alatt, maga pedig észre veszi és . . . és meg fogja csókolni ajkamat, hogy felébresszen. . . Egyszer, kétszer, háromszor . . . tiszszer. . . De oly sokáig habozott, . . . hogy mást gondoltam azon idő alatt. . . Meg akartam ijeszteni a haragommal. . . Istenem! lám hová vezetett ez? . . . El akarja hagyni Ilonkáját . . . távozni akar most is, annak oldala mellől, ki úgy szereti . . . megalázza magamagát ön előtt . . .

K o r n é l (hidegen.) Végeztünk. . . Isten önnel! . . . (Egy lépést tesz az ajtó felé.)

I l o n k a (felkiált.) Kornél! (Aztán karjaiba omlik, ki ajkait csókolja.)

(Szünet.)

I l o n k a (ébredve.) Istenem! . . . hol vagyok? . . .

K o r n é l (vidáman.) (Félre.) Jó helyen! . . . (Hangosan.) A karjaiban te édes, te drága szivem te! Szeretted Kornélod karjaiban, kedves Ilonkám . . . édes kis madarom!

Ezt megjegyeztem magamnak. . . Ilonka nagysám! . . . Most pedig nem akarva, hogy terhére legyek önnek továbbra is. . . Nem akarva, hogy unalmassá-

I l o n k a (ijelten.) Kérem . . . mérnök ur . . . maradjon. . . (Izgatottan.) Félre ért . . . rosszul cselekedtem . . . kérem, Kornél, ne higgyen gonosz, kaczer

Ilonka (vidáman.) Tehát nem távoztál el te csunya mérnök te! . . . Nem hagytad el a te édes Ilonkát . . . ki oly forrón szeret, hogy majd bele halt kínos fájdalmába . . . Igazán, itt vagy mellettem? . . . Nem mentél el? . . .

Kornél (félre.) No azt a bolondot igazán nem tettem volna meg . . . (hangosan.) Próbára tettelek csak, mint te engem, . . . csak hogy azzal a különbséggel, hogy te elájultál a próba alatt, . . . No az elajulásra nem számítottam . . . drága angyalom, kincsem te! . . . Megijedtem ám nagyon . . . Még most is remegek belé a gondolatnál, hogy valami komolyabb bajod történt volna. . .

Ilonka (vidáman a karjaiba borul.) Oh! attól egy cseppet sem kellett volna tartanod . . . mert jól begyakoroltam ám az angolnók zárdájában . . . De most, hogy már túl vagyunk a szeretleken, mond még egyszer: szeretlek.

Kornél (vigan.) Szeretlek Ilonkám!
Ilonka (ugyanugy.) A mama előtt is? . . .

Kornél. No természetesen!
Ilonka (pathoszszal.) Ez esetben, mérnök ur . . . karját . . . menjünk a mamához audenciára. . .

Kornél (megesökölva.) Te kis gonosz te!

(A függöny legördül.)

A vendégeknyv.

A tenger zúgott albergónk előtt . . .
S míg elmerengve néztem,
Szobámba egy leánya jött,
Nagy könyvet hozva kézben.

„Signor“ — susogta esendesen —
„Csak arra kérem néztesen . . .
Vendégeinknek könyve ez.
S a Signor lesz olyan kegyes,
Beírja itt nevét s a szép hazát,
A melyből hozzánk utra szállt.“

És földre sütte szép szemét,
Az ócska könyvet tárta szét,
És várakozva asztalomra tette. . .

Csodáltam én e szép leányt felte,
A tiszta fényt az arcán, homlokán.
Csodálta volna Tizián;
Nyakát, mely sima mint a hó,
Márványba véste volna Michel Angelo.
És hallgatám szavának dallamát:
Mert, mint a esengetyűszó, olybá vált
Itáliának zengzetes beszéde,
Amint e két piros ajk beszélt.

Sokára szóltam: „Szíve-en,
Amint kívánja, kedvesem!
Beírom, hogyha kell, szerény nevem,
S egy szép hazáét túl a tengeren.“

. . . S tintába mártva tollamat,
Már írni készülék, hol hely maradt; —
De hirtelen egy gondolat
Megállítá a tollamat:
Az eszme, mely utamban szertesztét,
Mint árnyékom, ugy elkísért.
Az útban sokszor kérdezék: ki ön?
Hova megy? honnan és mióta jön?
S a mint szokás, mindenkor ráfeleltem —
De mindenkor megdöbbsent tőle felkém.

Most melán gondolkodva kisség.
Az ócska könyvbe bétéknék,
Hogy lássam: vajjon emek mit feleltek,
Kik én előttem innea útra keltak?
Sok név, megannyi ember és sok hon fia;
Spanyol, dán, angol, német, francia;
Ez új világból jött az ó-világba,
Vagy Alpesekről szállt az Adriára . . .
S mind, mind tovább, előre ment s ki tudja,
Hogy merre vitte s tart-e még az utja?

Ti gondtalan, ti röpke vándorok,
Egy-egy nevet, kik itt beírtatok,
Az arezotokból, lényetekből semmi nyom,
Habár a vágytól égve kutatom.

Hisz itt a lében, mely szobámba rezdül,
Hány ember, asszony, gyermek ment keresztül:
És nem hagyt meg oly nyomot se ben,
Mint könnyű sájka sima tengeren.
S a tér, a melyben testem fog helyet,
Nemrég az ő testöknek engedett:
És minden testtel itt e térben egy világ:
Erző, gondolkodó, eszelekvő ember állt . . .
De hogy tovább haladt — utána nyomba!
Szárnyát a végtelen tér újra egybevonta,
Miként ha nem járt volna benne senkisé. . .

Mért volt tehát? — remegve kérdezem! . . .
Mi emberek, kik járunk át az életen,
Küszködve itt is, ott is, száz helyen,
És mindig azt gondoljuk önmagunkba,
Hogy, mit tevének, nyomot hagy majd a munka,
Van cél, melyért lenni kell és ép eként! —
Ki mondja meg, vajjon nem tévedünk?
Hogy létünk össze nem csap-e sirunk felett
Oly nyomtalan, mint lég ez utazók megétt? . . .
. . . A könyvet közbe lassan forгатám.
Csodálva várt a szép olasz leány,
Hogy vár a könyvre már is elfeledtem,
S a tollat is leejtém önfeledten. . .

De im a szép lány újra kérve, szólal:
„Signor, néhány rövidke szóval
Hazáját és nevét jegyezze be,
Azt is hová megy s honnan érkeze?“

S innár beírtam. . . Ámde a való helyett,
Mit érzetem sugott s mi így következett:
Hazám a Tellus, ember a nevem;
Az már a múlté — „honnan érkezem“ —
A hová megyek? Egy olyan ózeán
Van én előttem, melynek partja sínes talán . . .
S hozzá tevé — de szóval — felderülve:
„Ha nem jó, Signorina, hát törölje!
Akkor csak ugy lesz, mint talán az élet,
Mely nagy könyvébe egy sort írat véled —
Aztán kitorli, mintha ott se volna —
Törölje bizvást, drága Signorina!“ . . .

Velenze, 1890.

Gonda Dezső.

Margit rózsája.

Irta: Gergely Antal.

Ott állott a kertnek a kellő-közepén,
viruló szegfűk és szerény árvácskák
között, mint egy igazi királynő. Mikor
megjött a tavasz s bimbói kihasadtak,
odamentek hozzá a tarka pillangók,
azután beszéltek neki az ő nyelvökön,
titkos, édes dolgokat, a melyekre szinte
elpirult a hófehér rózsza, a játszi szel-
lőtől ingó lombjai pedig igent integet-
tek rá, mire megannyi csókkal feleltek
a bohó lepkek.

Milyen jó dolga is volt. Minden este
Margit öntözgette kis kezeivel, s midőn
már a nap a lombos fák mögé bujt el,
odament ő is hozzá és beszélgetett
neki — ki tudja mit. Mikor oda hajolt

hozzá, úgylátszott, mintha a fehér rózsák
között egy piros is volna. Igazán rózsza
volt ő, égő, piros rózsza. Most is ott áll
mellette s ugy elbeszélget neki, az a
másik rózsza pedig olyan szorgalmasan
hallgatja a szót — s még csak el se
mondja senkinek, még a pillangóknak
sem. De hallga csak! Messziről lágy
furyla szó hallatszík, olyan búsan,
olyan kéroleg, mind közelebb, közelebb
jove:

„Trigyelik tólem azt a csillagot.
A mely az én életemre ragyogott.“

A leánya figyelve megy a sövényig,
de a mint kitekint ijedve, kapja vissza
fejét és fut, megsem áll míg kis
kamrájába nem ér. Ott azután szívére
nyomja kezét, mintha csitíteni akarná.
Az meg csak azért is erősebben dobog.
— Mikor ugy megijesztette az a csút
Pista. Pedig hát Pista nem is volt olyan
csút, nem is akarta Margitot ugy meg-
ijeszteni; de ki tehet róla, hogy az
ilyen kis leányok olyan ijedősek.

Leccsillapította végre nagynehezen, s
még kaczagott is rajta, hogy ugyan miért
is ijedt meg. Majd megmutatja ő holnap
hogy csak azért sem ijed meg. Mintha
tudta volna, hogy ismét eljő Pista. Az
pedig csakugyan eljött, előre hirdette
jöttét az andalgó furyla szó. A leány
kedves várakozással tekint felé, szemei
ugy ragyognak, a szíve ugy dobog, tudja
is ő miért. Egész közel hallatszík már
a dal, s ő megismeri járásáról(?), hogy
ez a Balogék Pistája. A mint meglátja
a legényt, hirtelen eldugja fejét a rózsák
közé, pedig csak annál jobban meglátszik,
hogy milyen piros az arcza. A legény
megáll a sövénynél s ugy elgyönyörködik
azon a sugar leányon. Az pedig igen
szorgalmasan tisztogatja a rózsáját,
mintha bizony volna mitől.

Elhallgattak volna talán itéletnapig
is, de egy gonosz tüskének volt annyí
esze, hogy szólasra bírja Margitot —
nem a legbarátságosabban akadván te-
nyerébe. Nagyt sikoltva ugrott el ked-
venceze mellől, megis bánta nagyhamar
— még bizony kényesnek gondolja őt
Pista. Pista pedig nem sokat gondol-
kodott, hanem hirtelen túltette magát
a sövényen s ott termett a leány mel-
lett.

Mi lelt hugom, darázs csipett meg?
Mitől ijedtél meg ugy?

Az pedig legjobban tőle ijedt meg,
mikor olyan közel volt hozzá. Hiszen
ezt onnan kívülről is megkérdezhet-
te volna.

„A tüske, a tüske“ szepegte mégis.
Mire Pista igen nagy készségeet muta-
tott rá, hogy minden tüskét letördel.
Ebbéli szándékát már végre is akarta
hajtani, hanem Margit nem engedte.

„Majd bizony az én rózsámat“:
— „De ha megbántott.“

„Sohse bántott az, te vagy az oka,
miért néztél rám“. (Pedig milyen jól
esett neki, hogy rá néz.)

LENA.

VITTORIO BERZEZIO REGENYED.

Olaszból fordította: V. SZÖCS GÉZA.

(Folytatás.)

Alberto mélyen meg volt győződve bűnösségéről, azonban nem egykönnyen ment, megszabadíthatni lelkét a nagy vétéktől, a melynek gyökerei mélyen benn voltak szívében; nem felelt semmit, csak lehajtott fővel, csüggedten hallgatott.

A barát látta, hogy a fiu nem tért meg még az erény útjára.

Megharagudt tehát, s most már erőteljes szavakkal ostorozta a világ csalafaságát, ravaszságát, s a földi gyönyörök hiábavalóságát, mulandóságát.

A szegény fiu mozdulatlanul ült mellette, halványan, akár egy mumia.

— Igen, én el vagyok veszve, kiáltott fel végre az elkeseredés, és a kétségbe esés hangján. Igen, én átkozott vagyok! Az Ur felém fordítá arcát és én elfordulok tőle — és én a sötétség országában tévelygek — de mikor annyira szeretem őt!

S kiment, majdnem magán kívül az utczára, a melyet sokáig bolygott aztán, mintegy láthatatlan démon által izzve-kergetve.

A Léna ablakai alá szaladt; sehol semmit sem láthatott. Az ablakok becsukva, némán, sötéten meredtek le reá.

Végtelen keserűséggel lelkében távozott, föl s alá sétált, mint egy alvó-járó. — Rossz sorsa a korzóra vezette. A mikor ő, a látottak felett végképen elkeseredve, a kocsí irányát követte, úgy vette észre, mintha a Léna lakása felé vezetne az.

Tehát visszasietett az ő ablakai alá.

Leszállt az est; egy gyönyörű kellemes júniusi alkony, telve sejtelmes édes suttogással és illattal. Az ég csillagos volt, a fák lombozata megrezgett a gyöngéd esti szellőben.

Minden nyugodt, csendes volt — csak a szegény ifju szíve dobogott sebesen.

Hogy a Léna lakása elé érhesse, Albertonak el kellett haladnia az Angennesi színház előtt, a hol ez időtájt éppen francia színészek játsztak operát és balletet.

Főleg a primadonna, a ki csodálatosan szép nő volt, s úgy énekelt, akár csak a fülemile — így mondták legalább a „társaság lionjai“ minden zenekedvelőt becsalogatott a színházba.

A pillanatban, melyben Alberto a színház előtt elhaladt, érkeztek meg az urak és urnők fogatai, a bon-ton szerint az első felvonás végére.

Egy ilyen kocsí heves dobogásba hozta a mi fiatal emberünk szívét, mert benne ült — Léna, fiatal szépségének egész könnyed bájával.

Léna nem látta meg őt. A kocsí elment, s a leány azokkal, a kiknek tár-

saságában kocsikázott, bement a vestibul — be.

Alberto habozott egy pár pillanatig, utána is ment, majd visszahökken. Még életében nem volt soha színházban! Mert mindig úgy hallotta emlegetni, mint a kárhozat, s az erkölcsi romlottság melegágyát.

De mindenképen akarta látni őt. Egész tömeg ember ment be, szép csendesen — a kocsik egyre-másra szállították a fényesebbnél-fényesebben öltözött hölgyeket, meztelen vállakkal, virággal keblükön és hajukban, mintegy versenyezve egymással a szeretetreméltó kaczerködásban.

Ugy tetszett Albertonak, mintha valami sajtóságot delejes áram járná át testét, mikor egy-egy ilyen szép nőnek a mosolygása véletlenül reá esett.

Némi jóleső megnyugvással hallgatta a zenekar előjátékát; a hegedűk gyengéd, szerelmes jajongását, a melybe lassan-lassan belé vegyülnek a többi hangszerek is erővel teljesen; aztán egy igazán bájos nőnek, szerelemről szóló énekében gyönyörködhetett.

Egy úr érkezett e perczben; gyorsan besietett, a jegyet még kezében tartva, hogy hallhassa a híres primadonna első szólóját. — A ragyogó csillárok, a meleg, a látvány újdonsága egész önkívületi állapotba ringatták Albertot.

Egy másik nem kevésbé szép leeresztett hajju, hófehér vállu, duzzadt, erősen pirosra festett ajkú nő, énekelt akkor, a szív legmélyére ható hangokon.

Alberto e pillanatban érezte leginkább a földi gyönyörök ördögi incselkedésének hatalmas voltát. Tekintete hirtelenséggel Lenát kereste; talán soha úgy nem érezte szerelmének lángoló hevét, mint ekkor.

(Folyt. köv.)

Piczike lányom.

Piczike lányom, leh
Nagy öröm vagy nékem!
Nincs virág a mezőn
És csillag az égen,
Mely pótolná a szépséged
Áldom a gyönyörűséged!

Mint hamar őzeeske,
Ugy szeded a lábad,
Kipirít, lihegtet
Szép gyermekei vágyad.
Tarka lepe a kezeden —
Mért a vágyam elérhetlen?

Ha ajkad, ez ezüst
Csengetyű megszólal,
Fülemülécske sem
Versenyez e szóval.
Énekelő kis madaram —
Mi dal'ra várok untalan?

Hogyha kezeidet
Kulcsolod imára,
Lelked sugarától
Fut a bűn homálya.
Oh ártatlan együgyűség —
Mit bánat a hiu dicsőség?

Fehér liliom közt
Fakadt piros rózsá:
Olyan a te orczád,
S csókot szedek róla.
Édes virágos tavaszom —
Oh mire van még panaszom?

Te galambszemű, te
Nevető vig gerle,
Aranyos leányom,
Repülj e kebelre!
Legyek hasonlatos hozzád —
Gyermekeké a mennyország!

Sántha Károly.

Perditáról.

Ismertem őt; daczos leány volt,
Szemében átkos sorsa lángolt,
Hiú vágya: a fény, a pompa
Lelkét az ingoványba vonta.

Ott vergődik most lenn a sárba,
Gúny, szenvedés lett útítársa: —
Oh tudtam én, ez lesz a vége.
S titkon egy könyvet ejtek érte . . .

Szjő Sándor.

Rózsabimbó.

Rózsabimbó fakadása
Rózsabokron, ágon
Nincs mint én oly boldogember
Kerek e világban.

Rózsabokor, kis angyalom
Piczi piros ajka:
Rózsabimbó, fésülő bimbó
Az édes csók rajta.

Kaptam én is e bokorról
Egy kis bimbót tőle . . .
Kis angyalom nem adnál-e
Még egy párat, akár százat
Ezret is belőle?

Róna Béla.

Képtalány.

Számrejtvény.

45, 46, 47, 48, 14, 19, 35,	Gyönyörűen éneklő madár.
25, 16,	
7, 8, 42, 21, 4, 49, 35, 36,	A Szt.-István-rend főpapja.
39, 33,	
17, 3, 2,	Ásvány.
6, 33, 35, 31, 37,	Allamferháink egyike.
12, 11, 10, 1, 22, 50, 51,	Bokor.
20, 26,	
24, 30, 32, 9, 34, 32, 18,	Női név.
38, 43, 40, 41,	Másként domb.
23, 28, 15,	Télen keiveljük, nyáron félünk tőle.
5, 43, 13, 33, 29,	Igáinkra ebből ne sokat rakjunk.
44, 11, 27,	Kertedet ettől takarítsd.
1—51,	Egy kedvelt népdal két első sora.

A múlt számban közölt talányok megfejtése:

A képtalányé: Dunagőzhajózási vállalat:

A számrejtvényé: Későn hozott az élet össze.
Más férfihoz vagy már te kötve:
Titkolt hevünk útjában áll.
Törvény s a megszokott morál.